Viite
UJ 22/2017 vp; SM2017-00238; KOM(2016) 465 final

Asia
EU/OSA; Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kuuleminen 13.9.2017 klo 11:30; U 37/2016 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (vastaanottodirektiivi); jatkokirjelmä UJ 22/2017 vp

Komissio antoi 13.7.2016 ehdotuksen vastaanottodirektiiviksi, joka rakentuu nykyisen vastaanottodirektiivin pohjalle. Ehdotuksella on merkittäviä liittymäkohtia muihin yhteisen turvapaikkajärjestelmän uudistamista koskeviin säädösehdotuksiin, joita myös käsitellään edelleen EU:n toimielimissä.

Vastaanottodirektiiviä koskevan ehdotuksen tavoitteena on vähentää hakijoiden edelleen liikkumista EU:n sisällä, yhdenmukaistaa vastaanotto-olosuhteita unionin alueella sekä lisätä hakijoiden taloudellista omatoimisuutta ja mahdollisia kotoutumisnäkymiä.

Ehdotuksen käsittely alkoi neuvoston turvapaikkatyöryhmässä syyskuussa 2016 ja jatkui kesään 2017, jolloin käsittely siirtyi oikeus- ja sisäasioiden neuvoksiin. Puheenjohtajavaltio Viron tavoitteena on saavuttaa osittainen neuvoston yleisnäkemys lokakuussa, jotta kolmikantaneuvottelut Euroopan parlamentin kanssa voidaan aloittaa. Parlamentti on hyväksynyt raporttinsa täysistunnossa 17.5.2017.

Direktiiviuudistuksen tausta

Kansainvälistä suojelua hakevien laajamittainen ja hallitsematon saapuminen EU:n alueelle on kuormittanut sekä jäsenvaltioiden että koko unionin yhteistä turvapaikkajärjestelmää. EU:ssa on jo pitkään pyritty yhteisen turvapaikkapolitiikan luomiseen ja muuttovirtojen parempaan hallintaan. Jäsenvaltioiden järjestelmät eroavat kuitenkin edelleen merkittävästi toisistaan. Tarvitaan tehokkaampia yhteisiä ratkaisuja.

EU:n yhteisen turvapaikkajärjestelmän mittava uudistamisprosessi on käynnissä komission antamien kahden lainsäädäntöpaketin pohjalta. Ensimmäinen, 4.5.2016 annettu lainsäädäntöpaketti pitää sisällään ehdotukset Dublin-asetuksen uudistamiseksi, Eurodac-rekisteriä koskevan asetuksen muuttamiseksi ja Euroopan turvapaikkaviraston perustamiseksi korvaamaan turvapaikka-asioiden tukiviraston (EASO). Toinen, 13.7.2016 annettu lainsäädäntöpaketti sisältää ehdotukset määritelmä- ja menettelydirektiivien muuttamiseksi asetuksiksi, vastaanottodirektiivin muuttamiseksi sekä ehdotuksen yhteisten sääntöjen luomiseksi uudelleensijoittamiselle.

Uudistukset hakijoiden taloudellisen omatoimisuuden ja kotoutumismahdollisuuksien lisäämiseksi

U-jatkokirjeessä käsitellään komission ehdotusta ja keskusteluiden etenemistä neuvoston turvapaikkatyöryhmässä puheenjohtajavaltion kompromissiehdotusten pohjalta. Yksi keskeinen osa-alue on hakijoiden pääsy työmarkkinoille ja yhdenvertainen kohtelu jäsenvaltion omien kansalaisten kanssa suhteessa tiettyihin sosioekonomisiin oikeuksiin. Direktiiviehdotuksessa todetaan, että pääsystä työmarkkinoille on tärkeää antaa selkeät säännöt, jotta voidaan edistää hakijoiden riippumattomuutta ja vähentää suuria eroavuuksia jäsenvaltioiden käytännöissä.

Valtioneuvosto kannattaa pyrkimyksiä yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden välillä hakijoiden pääsyä työmarkkinoille. Näin voidaan osaltaan ehkäistä hakijoiden liikkumista jäsenvaltiosta toiseen. Direktiiviehdotus pyrkii lyhentämään työmarkkinoille pääsyn enimmäisaikarajaa siten, että hakijat pääsevät työmarkkinoille viimeistään kuuden kuukauden kuluttua kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen jättämispäivästä. Puheenjohtajavaltion kompromissiehdotuksessa aikaa on pidennetty siten, että pääsy työmarkkinoille on sallittava viimeistään yhdeksän kuukauden kuluessa, mikä vastaa nykyistä direktiiviä. Molemmat vaihtoehdot mahdollistavat Suomen nykyisen lainsäädännön soveltamisen: pääsy kolmen kuukauden kuluttua, jos henkilö on esittänyt voimassa olevan matkustusasiakirjan, ja muutoin kuuden kuukauden kuluttua.

Komission ehdotuksen mukaan pääsyä työmarkkinoille ei myönnetä niille hakijoille, joiden hakemukset ovat todennäköisesti perusteettomia ja käsitellään nopeutetussa menettelyssä. Valtioneuvosto kannattaa lähtökohtaa, että pääsyä työmarkkinoille ei ole ainakaan tilanteissa, joissa hakemus käsitellään nopeutetussa menettelyssä. Muutos on perusteltu, kun otetaan huomioon se, että menettelyasetusehdotuksen mukaan hakemus on nopeutetussa menettelyssä ratkaistava pääsääntöisesti kahden kuukauden kuluessa sen jättämisestä. Nykyisellään ulkomaalaislaissa ei rajoiteta turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeutta näissä tilanteissa.

Komission ehdotuksessa edellytetään, että hakijoita kohdellaan yhdenvertaisesti oman maan kansalaisten kanssa työelämän oikeuksien, kuten työolojen ja yhdistymisvapauden suhteen, sekä koulutukseen ja tutkintojen tunnustamismenettelyihin pääsyn osalta. Puheenjohtajavaltio on neuvoston työryhmäkeskustelujen pohjalta täsmentänyt säännöstä siten, että yhdenvertainen kohtelu koskee vain niitä hakijoita, joilla on pääsy työmarkkinoille. Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti siihen, että hakijoita, joilla on pääsy työmarkkinoille, kohdellaan yhdenvertaisesti omien kansalaisten kanssa työelämän oikeuksien sekä koulutukseen ja tutkintojen tunnustamismenettelyihin pääsyn osalta. Ehdotus on näiltä osin yhteensopiva Suomen kansallisen lainsäädännön kanssa.

Yhdenvertainen kohtelu ulotetaan komission ehdotuksessa koskemaan myös sosiaaliturvan aloja sellaisina kuin ne määritellään asetuksessa (EY) N:o 883/2004 (ns. sosiaaliturvan koordinaatioasetus). Neuvoston työryhmäkeskustelujen myötä puheenjohtajavaltio on tarkentanut yhdenvertaisen kohtelun kohderyhmää siten, että se kattaa sosiaaliturvan osalta vain työssä olevat hakijat. Neuvoston kanta on edelleen täsmentymässä sen osalta, mitkä etuudet kuuluisivat yhdenvertaisen kohtelun piiriin. Valtioneuvoston kannattaa komission ehdotusta siitä, että jäsenvaltio voi rajoittaa yhdenvertaista kohtelua perhe-etuuksien ja työttömyysetuuksien osalta. Uusimman puheenjohtajan ehdotuksen mukaan rajoittaminen olisi mahdollista niiden sosiaaliturvaetuuksien kohdalla, jotka eivät ole riippuvaisia työskentelykausista tai vakuutusmaksuista. Suomessa tämä tarkoittaisi mahdollisuutta rajoittaa asumisperusteisia sosiaaliturvaetuuksia, mutta ei työttömyysetuuksia.

LIITTEET

Asiasanat	maahanmuutto, turvapaikanhakijat
Hoitaa	**SM, UM**
Tiedoksi	EUE, OKM, OM, STM, TEM, VM, VNK, VTV